

Medený hámor v Banskej Bystrici

Ako by
svedok
dávnej
minulosti
mohol ožiť

**Keď pred pár rokmi našli
v Namíbií 500-ročný vrak
portugalskej lode, nachádzalo
sa v ňom približne 22 ton medi,
ktorá dokázateľne pochádzala
z dvanásttisíc kilometrov
vzdialeného Banskobystrického
mediarskeho podniku¹.
Neuveriteľné, však?**

¹ Objav a príbeh baníctva a metalurgie medi opisujú
filmy *Cesty medi* (2019) režiséra Stanislava Mancu.

Dnes si už málokto vie predstaviť, že Medený hámor bol významným miestom produkcie svetovej medi, ktorá sa cez európske prístavy vyvážala prakticky do celého sveta. Manufaktúra na výrobu medi, ktorá sídlila v dnes chátrajúcom areáli, bola v prevádzke nepretržite celých 500 rokov. Na Slovensku je málo miest, ktoré by svojou industriálnou históriou boli podobne významné. Napriek tomu táto technická pamiatka nesmiernej hodnoty už roky chátra.

Nevieme sa zmieriť s tým, že by sme tento poklad industrializácie nechali napospas prírodným živlom a nepreskúmali všetky príbehy Medeného hámra. Ako občianske združenie ZA! MEDENÝ HÁMOR sme sa preto pustili do neľahkej úlohy – pomôcť Medený hámor zachovať a zapojiť ho do života mesta. Okrem podujatí a popularizácie témy industriálnej minulosti Banskej Bystrice sme v spolupráci s odborníkmi, historikmi, pamätníkmi a ďalšími nadšencami sformulovali kroky na záchranu Medeného hámra, ktoré vám predstavujeme v tejto brožúre.

Podnik, ktorý nemal obdoby

Banskobystrický Medený hámor začal svoju činnosť v roku 1496 na základoch staršej šplajsovej Kollmannovej huty. Bol spoločnou investíciou Jána Thurza a obchodníka z Augsburgu Jakuba Fuggera, ktorí v rokoch 1494 a 1495 uzavreli zmluvy o spoločnom Banskobystrickom mediarskom podniku (Neusohler Kupferhandel) a vytvorili takzvanú Thurzovsko-Fuggerovskú spoločnosť. Existencia areálu Medeného hámra bola viazaná na jeho geografickú polohu v centre oblasti bohatšej na medené rudy, ktorú tvorili obce Tajov, Harmanec, Špania Dolina, Piesky (Sandberg), Staré Hory, Richtárova, Ľubietová.

Fotografia podoby
Medeného hámra okolo
roku 1900. V popredí kaplnka
kalvárskej cesty z Banskej
Bystrice do Španej doliny.

zdroj: Kubičková, Klára: *Banskobystrická med'. Sprievodca produktom Fuggerovská cesta. Stručné dejiny a návrh na záchranu hmotných pamiatok nášho najcennejšieho technického kultúrneho dedičstva* (2018). Pre Banskobystrický geomontánný park, o. z., vydalo grafické štúdio INAK.

Medený hámor bol jednou z najstarších manufaktúr, ktorá predstavovala svojim vybavením priamy vývinový predstupeň priemyselnej výroby kapitalistického typu, čo bolo na tú dobu absolútne inovatívne. Banskobystrický mediarsky podnik, a Medený hámor ako jeho súčasť, možno pokladať za centralizovanú manufaktúru a jeden z prvých podnikov vo vtedajšej ranonovovekej Európe. Technológia zavedená koncom 15. storočia Thurzovsko-Fuggerovskou spoločnosťou sa v hutníctve medi uplatnila po prvý raz vo veľkovýrobnej forme práve v Banskej Bystrici. Priekopnícka bola aj technológia rafinácie medi elektrolyzou, ktorá sa tu zaviedla v roku 1891 a umožňovala získať skoro úplne čistú meď.

Spracovávanie medi a vytváranie medených výrobkov v hámri autenticky zachytil maliar Dominik Skutecký. Dielo *Ťažký chlieb* z roku 1912 je majetkom SSG.

➤ V novovzniknutej zážitkovej expozícii Thurzo-Fugger v priestoroch Barbakanu v Banskej Bystrici sa môžete virtuálne poprechádzať po výrobných priestoroch Medeného hámra v čase jeho najväčšej slávy alebo si skúsiť zodvihnúť reálny medený ingot.

Pod pojmom hámor si môžeme predstaviť veľkú kováčsku dielňu, kde sa z medi vykúval rôzny spotrebný tovar, predovšetkým plechy, kotly alebo riad. V hámri sa vyrábali aj medené cány – tyče, ktoré sa rezali na medené platničky. Z nich sa potom razili mince. Vyrábali sa tu aj medený drôt alebo medené plechy, ktoré sa používali na pokrývanie striech domov a hlavne kostolov. V hámri sa vyrábali aj polotovary z medi, medené ingoty. Môžete si ich predstaviť ako pologuľovité, tyčové alebo tehlovité predmety, ktoré mali svoju presnú váhu a rozmer podľa štandardu. Boli tak pripravené na export do celého sveta. Meď sa z podniku vyvážala do Nemecka, Benátok, Holandska, Španielska, ale aj Číny, Indie a Južnej Ameriky. Každý medený ingot niesol označenie výrobnej firmy, aby sa ľahko identifikoval jeho pôvod.

Podnik zahŕňal komplex banských, hutníckych a ďalších zariadení na výrobu a spracovanie medi v Banskej Bystrici a jej okolí (Špania Dolina, Piesky, Staré Hory, Moštenica, Tajov, Harmanec, Baláže a Liptovské Revúce). Od konca 15. storočia do polovice 18. storočia patrila podnik k najvýznamnejším v Európe. V čase najväčšieho rozmachu výroby podnik zamestnával viac než 2 000 pracovníkov. Za celé pôsobenie vyrobil okolo 300 000 ton medi a 97 000 ton striebra.

Ak hovoríme o Medenom hámri, nemáme na mysli jednu budovu, ale celý areál s viacerými časťami, technologickými celkami, budovami z rôznych období či vodný náhon. Okrem najdôležitejších výrobných budov areál Medeného hámra obsahoval aj dielne stolárov, brusičov a sklady vyrobeného tovaru, sklady dreva a dreveného uhlia, ale aj obytné domy šafára, majstrov dielní, tovarišov a strážnikov. V súčasnosti sa v areáli nachádzajú štyri historické budovy a vodný náhon, ktoré sú zákonom chránené. Pamiatky dopĺňajú mladšie budovy a donedávna v areáli fungovala napríklad aj čerpacia stanica.

Areál Medeného hámra a jeho národné kultúrne pamiatky:

- A Budova hiartov (15. storočie)
- B Konštrukcia náhonu (15. storočie)
- C Budova dielní (polovica 19. storočia)
- D Budova laboratórií (koniec 19. storočia)
- E Budova elektrolýzy (koniec 19. storočia)

foto: Martin Kvietok

Na základe spomienok pamätníkov² vieme, že aj za socializmu sa v areáli Medeného hámra získavali cenné kovy technológiou elektrolýzy. Z odpadu z fabrík, ktorý sa dovážal do areálu hámra, sa oddeľovala meď, zinok, mangán alebo nikel. Asi 50 zamestnancov tu v nepretržitej prevádzke produkovalo čisté kovy vysokej kvality. V závode sa realizoval aj výskum a vývoj nových technológií získavania chemických látok elektrolýzou. Po revolúcii pokračovala výroba v menšom, produkovala sa napríklad modrá skalica alebo antimón. Priemyselná výroba v areáli Medeného hámra skončila do roku 2000. V roku 2013 areál odpredal štátny podnik Rudné bane do súkromného vlastníctva. Výroba sa tu už však nerozbehla, naopak, areál začal chátrať a niektoré z častí (napriek pamiatkovej ochrane) boli asanované.

2 Realizovali sme rozhovor a prehliadku s bývalým zamestnancom Jozefom Drábom, ktorý v areáli hámra pracoval od 1.1.1979 do 1.1.2000.

Kroky na záchranu

V regionálnej i európskej mierke je Medený hámor jedným z najvýznamnejších dokladov banskej i hutníckej histórie. Keď sa dnes prechádzame po najstarších častiach Medeného hámra a vidíme stopy malachitu, uhličitanu medi, doslova vsiaknutého do stien, alebo sa môžeme dotknúť zvyškov reťazí, ktorými sa dvíhali výrobky z kotlov, núti nás to premýšľať nad budúcnosťou tohto areálu a zodpovednosťou uchovať ho pre ďalšie generácie.

V roku 2021 sme sa stali členmi pracovnej skupiny, menovanej primátorom mesta Banská Bystrica Jánom Noskom, s úmyslom zapojiť do procesu tvorby zámeru využitia objektov aj verejnosť, subjekty občianskeho a súkromného sektora a ďalších partnerov.

Výsledkom práce pracovnej skupiny, ale najmä občianskych aktivistov, odborníkov a politikov, ktorí na záchranu Medeného hámra roky apelovali, je odkúpenie najstaršej časti chátrajúceho areálu, budov hiartov a dielní mestom Banská Bystrica v roku 2021. Aj keď ostatné časti nateraz ostávajú v rukách súkromníkov, otvorila sa debata, čo s areálom ďalej.

Zo zasadnutia pracovnej skupiny Za záchranu Medeného hámra na MsÚ Banská Bystrica

Čo si v hámri predstavuje verejnosť?

Keďže veríme, že len zámer, ktorý vznikne v spolupráci s verejnosťou, inštitúciami i odborníkmi, môže byť všeobecne prijatý, akceptovaný a udržateľný, iniciovali sme nezávislý participatívny proces pod vedením kolektívu Spolka. Spolu s rôznymi zainteresovanými subjektmi a mestom Banská Bystrica sme hľadali odpoveď na otázky *Čo s Medeným hámrom ďalej?* a *Ako by mal fungovať po obnove?*

Participatívny workshop
za účasti rôznych aktérov

➤ Fyzický zber dotazníkov
v Štátnej vedeckej knižnici

Participatívny proces pozostával z troch metód zberu dát – dotazníkového prieskumu, do ktorého sa zapojilo 1 189 respondentiek a respondentov, hĺbkových rozhovorov so šiestimi zástupcami rôznych zainteresovaných subjektov a workshopu s aktérkami a aktérmi vo forme plánovacej stolovej hry.

Verejnosť si v dotazníku charakter hámra najviac spája s baníckou a hutníckou hrdosťou mesta a regiónu, druhý najsilnejší súhlas bol s vyjadrením, že hámor symbolizuje rozvoj a rast mesta, podnikavosť a industriálnu architektúru. Respondenti sa v dotazníku aj v rozhovoroch silne stotožňujú aj s inováciami. Výrazný je aj prvok udržania historickej funkcie tvorby inovácií v ekonomickej či environmentálnej udržateľnosti.

Pri úvahách o funkcii hámra bol medzi respondentkami a respondentmi vidieť príklon k vzdelávacej funkcii či forme tzv. bodu kontaktu či križovatky – medzi generáciami, mestom a okolím, miestnou históriou a budúcnosťou.

Treťou najspomínanejšou oblasťou boli rôzne kultúrne činnosti. Respondentky a respondenti si v dotazníku aj v rozhovoroch uvedomujú historickú hodnotu a dôležitosť revitalizácie pamiatky. Ďalšie odpovede naznačujú, že priestor by mal ponúkať rôznorodú atmosféru – v jednej časti by malo ísť o pokojný priestor na oddych v chládku zelene, v inej časti by mal byť priestor, naopak, živý, plný ľudí, multigeneračný.

Ktorý príklad zo zahraničia sa podľa respondentiek a respondentov dotazníka najviac približuje atmosfére budúceho Medeného hámra?

28 %

Zolverein Park

Predstavuje zachovanie a obnovenie pamiatky a autentickú rekonštrukciu. Zvolený príklad ukazuje industriálnu podobu hámra v nadväznosti na jeho „genius loci“. Je to vyjadrenie kontinuity, najrealistickejšej predstavy, nemennosti podoby architektúry. Exteriérová podoba však nevyklučuje rozmanité využitie vnútri.

zdroj: landezine.com

18 %

Farum Midtpunkt

Priestor s množstvom zelene a pokoja. Významné množstvo respondentov uviedlo ako dôvod klimatické zmeny – zeleň ako ochladzujúci prvok či významný prvok zadržiavania vody v pôde. Predstavuje prepájanie priemyslu s prírodou, keďže pokrok by mal byť vždy v súlade s prírodou, či odkazovanie na Banskú Bystricu ako mesto nielen priemyselné, ale aj zelené.

zdroj: landezine.com

16 %

Tabacka Kulturfabrik

Priestor, ktorý je živý na každodennej báze, plný ľudí (generácií), komunitný, ktorý umožňuje stretávať sa. Má „svojbytný charakter“ a je pestrý, príjemný, uvoľnený, pohodový, neformálny (street art), no zároveň zachováva historický ráz pamiatky. Mnoho z respondentov a respondentiek si tento priestor spájalo s kultúrou či možnosťou občerstvenia.

14 %

PC Caritas

Spojenie nového a starého. Staré je tu v zmysle autentického, nedotknutého, bez veľkých zásahov. Respondentky a respondenti preferujú priestor, jemný, vzdušný a citlivý priestor. Chcú sa v ňom cítiť pokojne, oddychovať v spojení so zeleňou.

zdroj: arquitecturaviva.com

foto: Filip Dujardin

7 %

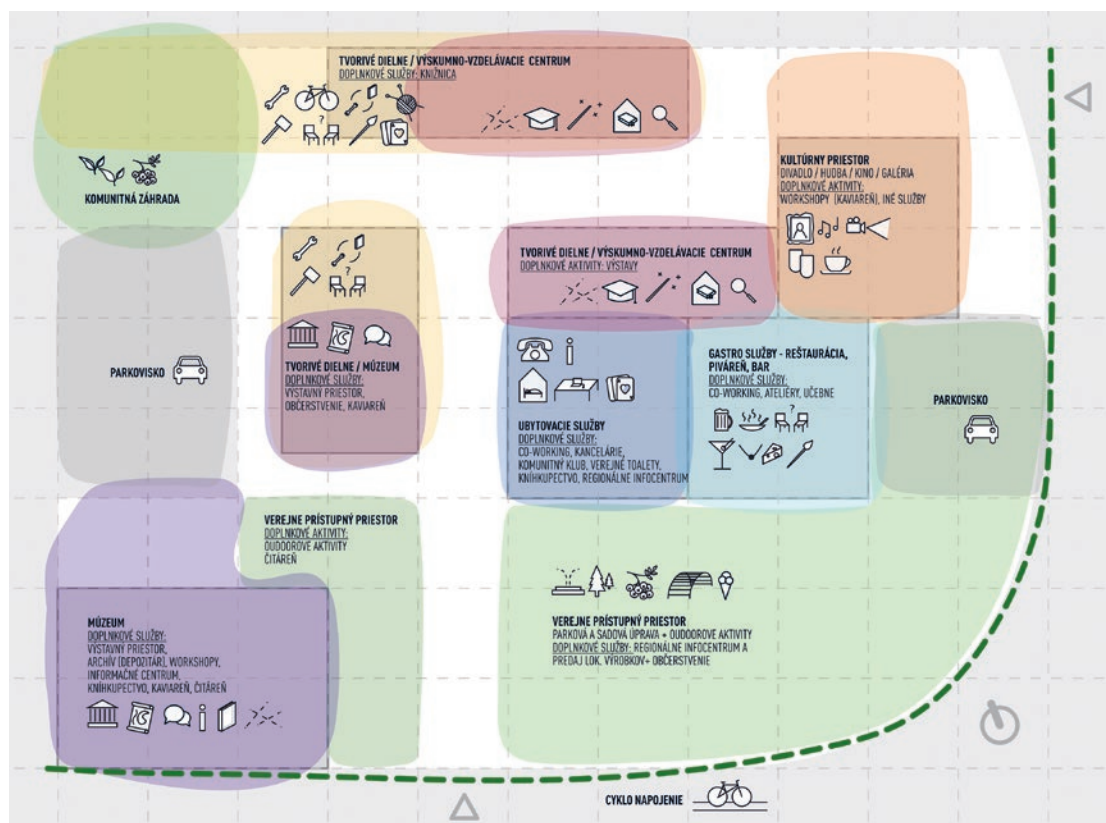
GAME Streetmekka Aalborg

Využitie, ktoré je hravé, živé a dobre prepája historické hodnoty s novým využitím. Väčšina sa postavila za využitie ako multifunkčného športového centra pre deti a mládež, ktoré je kreatívne a umožňuje aj iné aktivity, napríklad výstavy či múzeum.

zdroj: archdaily.com

Aké aktivity by sa mohli odohrávať v Medenom hámri? Aké cieľové skupiny by ho navštevovali? Aké organizácie či jednotlivci by tieto aktivity a budovy spravovali?

Najvýraznejším návrhom budúceho využitia areálu je kultúrno-spoločenské centrum, ktoré prezentuje históriu a zároveň vzdeláva o histórii, montanistike či iných vedách. Aj v plánovacej hre prevažovali vedecko-výskumné a kultúrno-spoločenské aktivity, ktoré sa viažu na silnú históriu miesta a zároveň sa napájajú na jestvujúce siete mestského a regionálneho významu.

Rozmiestnenie aktivít na hracej ploche Medeného hámra, ktoré vzniklo počas workshopu s vybranými zástupcami inštitúcií a občianskej spoločnosti. zdroj: *Budúcnosť Medeného hámra*. Správa aktivít Spolky pri kontakte s verejnosťou, 2021

Z hľadiska správy sa respondenti a respondentky v rozhovoroch prikláňajú k tomu, aby ju prebrala samospráva (mesto Banská Bystrica s podporou kraja). S ohľadom na tvorbu programu a kvalitu rekonštrukcie pripomínajú zapojenie skúseností odborníčov a odborníkov či občianskej aktívnej spoločnosti.

Odporúčania k budúceму charakteru areálu Medeného hámra

Jednota miesta a príbehu

Historický príbeh medi v Banskej Bystrici a genius loci

Svetová minulosť dýcha medzi stenami objektov aj mimo nich v nadväznosti na celý región.

PRÍKLAD: Múzeum a vzdelávanie adresuje historické kontexty baníctva, hutníctva, historickej ekonomiky a inovácií priamo v komplexe, ktorý tieto historické fakty stelesňuje.

Jednotný prístup k revitalizácii

Napriek rôznym vlastníckym pomerom zohľadnenie vývojových etáp celého areálu a hľadanie balansu medzi históriou a súčasnosťou.

PRÍKLAD: Celý areál mesto odkúpi od súkromných vlastníkov, vytvorí kompletnú štúdiu a areál zrevitalizuje, následne deleguje rôznym správcom.

Inovatívnosť by mala byť nosným prvkom aj naďalej

Tak ako sa hovorí o množstve vynálezov, ktoré v hámri vznikli, je potrebné vnímať princíp inovatívnosti, t. j. neopakovať nutne použité príklady, ale ísť príkladom. Nehovorme o inovatívnosti, ale pripomeňme ju činmi.

PRÍKLAD: Revitalizovaný hámor by mal byť „aktívnym domom“ a vytvárať pozitívny vplyv na životné prostredie (vyrábanie zelenej energie).

Spolunažívanie

Spolupráca medzi miestnymi inštitúciami

Veľký projekt si vyžaduje dôveru a upriamenie pozornosti na partnerstvá. Delenie si zodpovednosti môže zmenšiť bremeno veľkej investície.

PRÍKLAD: Mesto je vlastníkom celého objektu a zastrešuje jeho správu, múzeum bude spravovať v spolupráci s BBSK a MKSR, kultúrno-spoločenské centrum bude mať na starosti nezisková organizácia, reštauráciu a co-working súkromné podniky.

Medzinárodný prvok a cesty z/do Banskej Bystrice

Objekt umožňuje uvažovať o prepojení na medzinárodné historické, montánne, obchodné, akademické, kultúrne a turistické (a ďalšie) siete.

PRÍKLAD: Spolupráca s mestom Augsburg, prezentácia na turistických veľtrhoch, medzinárodné rezidencie z/do Banskej Bystrice s témami týkajúcimi sa Medeného hámra, vytvorenie konzorcia „medeného dedičstva“ pre žiadosti v schémach Erasmus+, Creative Europe, Urban Innovative Action atď.

Domov pre rôzne cieľové skupiny

Otvorený a bezpečný verejne prístupný areál pre čo najširšie spektrum ľudí, zvierat a rastlín žijúcich v mestskom prostredí. Areál ponúka vyžitie pre rôznorodé skupiny obyvateľstva a ich potreby vrátane zraniteľných skupín, seniorov a senioriek, rodín s deťmi či priamych susedov a susediek.

PRÍKLAD: Je tam detské ihrisko a lavičky, komunitná záhradka, jablone pre ľudí či jarabina pre vtáky. Nechýba zdroj pitnej vody a verejné WC. Občerstvenie je v dostupnej cenovej relácii.

Atmosféra

Priestor rozmanitých zážitkov

Rôzne časti areálu by mali ponúknuť rozmanitú atmosféru – od živých intenzívnych exteriérových a interiérových priestorov na stretávanie sa po pokojné miesta oddychu a vzdelávania v interiéri a exteriéri.

PRÍKLAD: Časť areálu slúži ako urbanizovaný verejný priestor, ktorý umožňuje kultúrne aj spoločenské využitie, v iných častiach je priestor, ktorý umožňuje pobyt v tieni, v zeleni. Dôraz na priestor pre všetky generácie (priestor na hru, posedenie, konzumovanie, relax).

Autenticita a starostlivosť

Autentické zachovanie a reštaurovanie pôvodného industriálneho charakteru pamiatky s dôrazom na jasnosť a čistotu priestoru.

PRÍKLAD: Nové zásahy sú citlivé, dôstojné a viditeľné, avšak nenarúšajú pôvodnú architektúru.

Dostupný a prístupný areál

Napojenie na jestvujúce a navrhované turistické trasy, verejnú a cyklodopravu, prípadne iné formy prevažne tzv. čistej dopravy; dostupnosť služieb.

PRÍKLAD: Celomestská stratégia udržateľnej dopravy počíta s Medeným hámrom ako s dôležitým cieľom. Areál je prístupný 24/7.

Zelená budúcnosť Medeného hámra

Pri návrhu revitalizácie areálu vrátane objektov hámra odporúčame implementovať adaptačné a mitigačné opatrenia na zmiernenie vplyvov zmeny klímy na mesto Banská Bystrica.

PRÍKLAD: Prepojenie zelene a priemyslu ako dvoch charakteristických identít mesta Banská Bystrica a ako kompenzácia 500 rokov znečisťovania. Vodný prvok ako priestor ochladzovania, hry a vzdelávania.

Medený hámor umožňuje mnoho príbehov

Polyfunkcia obsahu aj formy. Historický rozmer dovoľuje aj odstup v podobe kritického vstupu do dejín, inovatívne hľadisko vie slúžiť ako nástroj na hľadanie udržateľného modelu financovania prevádzky.

PRÍKLAD: Múzeum, kultúrno-spoločenské centrum, vzdelávacie centrum, komunitné centrum, inovačné huby, reštaurácia, ihrisko a park by mali fungovať v symbióze.

Čo treba urobiť, aby Medený hámor ožil

Odvolávajúc sa na *Sprievodcu produktom Fuggerovská cesta*³ z pera Kláry Kubičkovej, dedičstvo metalurgie v Banskej Bystrici a jej okolí predstavuje ideálne spojenie chránenej krajiny s fragmentami technických pamiatok a živými baníckymi tradíciami (Banícke bratstvo Herrengrund či banícky a hutnícky spolok Libetha a ich činnosť). Historické materiály z banského archívu, odborná literatúra, opisy historických spôsobov výroby, ale aj dlhoročný výskum potenciálu areálu Medeného hámra študentmi Fakulty architektúry STU v rámci ateliérových prác pod vedením Evy Kráľovej sú zdrojom inšpirácie a podkladov k poctivej obnove.

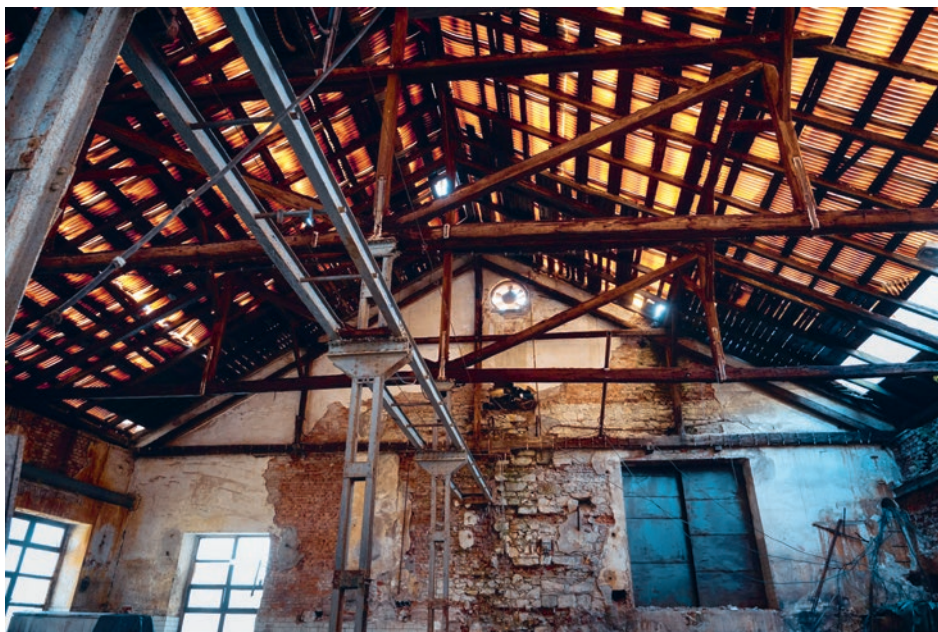

Výstava prác študentov počas Nedele v Medenom hámri (2022)

➤ Architektonická štúdia
Natálie Galko Michalovej

Sprievodca produktom... volá najmä po zostavení multidisciplinárneho tímu (archeológovia, geológovia, historici, pamiatkari, projektanti, reštaurátori...) a riadiaceho orgánu, ktorého úlohou by bolo aj sieťovanie aktérov, koordinácia procesu, hľadanie finančných zdrojov a nastavovanie spolupráce s potencionálnymi partnermi (Pamiatkový úrad SR, Krajský pamiatkový úrad, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo

3 Kubičková, Klára: *Banskobystrická med'. Sprievodca produktom Fuggerovská cesta. Stručné dejiny a návrh na záchranu hmotných pamiatok nášho najcennejšieho technického kultúrneho dedičstva* (2018). Pre Banskobystrický geomontánný park, o. z., vydalo grafické štúdio INAK.

životného prostredia SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Banskobystrický samosprávny kraj, mesto Augsburg, univerzity, tretí sektor i súkromní donori), na výskum a zachovanie pamiatok Banskobystrického mediarskeho podniku. Nevyhnutný je aj kontakt s medzinárodnými inštitúciami v oblasti ochrany industriálneho dedičstva a sústredenie existujúcej literatúry, dokumentov a artefaktov. Rozvoj Medeného hámra by mal byť zakotvený vo všetkých strategických materiáloch lokálnej, regionálnej i štátnej správy. Napriek tomu, že iniciatíva z roku 2016 so zápisom protoindustrializácie metalurgie medi do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO nebola úspešná, navrhujeme pokračovať v snažení a pokúsiť sa získať aj značku Európske dedičstvo.

Prvým krokom uvažovania o tvorbe zámeru je verejná dohoda a zosúladenie súkromných a verejných záujmov a zámerov v areáli. Zámer, na ktorom sa zhodnú zástupcovia všetkých zainteresovaných strán, odborníkov, inštitúcií, lídrov, vlastníkov a verejnosti, by sa mal stať podkladom pre urbanisticko-architektonickú súťaž. Veľmi potrebným podkladom do súťaže je zároveň urbanistická štúdia, ktorá by sa mala premietnuť v regulácii celého územia, územnom pláne a územnom pláne zóny.

Je nesmierne dôležité, aby sa areál rozvíjal ako celok. Medený hámor nepredstavuje totiž len jednotlivé chránené budovy, ale je to jeden historický celok, ktorého väzby a prepojenia sú rovnako cenné ako fragmenty budov. Logické fungovanie areálu ako jedného celku je dôležité aj pre finančnú udržateľnosť, pretože komerčné a nekomerčné prevádzky sa budú navzájom podporovať a jeden bez druhého nebudú vedieť dobre fungovať. To by malo byť základom finančne udržateľného ekonomického modelu areálu. Spoločná koordinácia je podstatná aj z dôvodu vytvorenia jedného živého multifunkčného a dobre prestupného verejného priestranstva bez fragmentácie.

Medzi prvé kroky na záchranu hámra okrem procesu participácie a tvorby vízie patria aj realizácia nevyhnutných výskumov (archeologický, architektonicko-historický), posudkov a zabezpečenie havarijného stavu, aby budovy viac nedegradovali. V spolupráci s KPÚ treba čo najskôr realizovať záchranné práce.

Fotografie z podujatí organizovaných iniciativou a neskôr OZ ZA! Medený hámor

Autobusový zájazd,
výstava a diskusia pri
príležitosti krstu *Mapy
technických pamiatok
Banskej Bystrice* (2018)
foto: Ivan Golembiovský,
Jakub Havlík

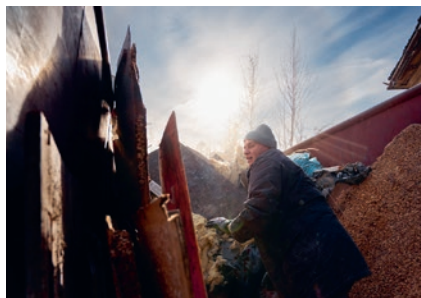

Premietanie filmov *Cesty medzi* na amfiteátri a komentovaná prehliadka v Medenom hámri (2021)
foto: Martin Dubovský

Podujatie *Nedeľa*
v Medenom hámri (2021)
foto: Martin Dubovský,
Róbert Ragan

Brigáda na čistenie objektu
dielni (2022)

Nedele v Medenom hámri
(2022)
foto: Ivan Golembovský,
Hana Kasová

Členovia OZ ZA! Medený hámor

O občianskom združení ZA! Medený hámor

Zakladajúci člen združenia Juraj Havlík sa téme Medeného hámra venuje od roku 2017 (vtedy v rámci svojho projektu v Sokratovom inštitúte). Spolu s architektkou Natáliou Galko Michalovou, ktorá sa revitalizácii areálu venovala vo svojej diplomovej práci na Fakulte architektúry STU, a kolektívom Čiernych dier sa podieľali na tvorbe prvej *Mapy technických pamiatok Banskej Bystrice*. Odvtedy podnikli viacero aktivít, pripravili výstavu *Klíčenie industrializácie*, zorganizovali niekoľko komentovaných prehliadok, diskusií a mediálnych výstupov. Spolu s urbanistkou Líviou Gažovou a odborníčkou na cestovný ruch a regionálny rozvoj Ivetou Niňajovou založili v roku 2021 občianske združenie s cieľom pomôcť s obnovou Medeného hámra.

Naše aktivity

2017

- Mapovanie technických pamiatok v Banskej Bystrici a okolí

2018

- Verejné apelovanie na záchranu areálu Medeného hámra
- Inciovanie prvej pracovnej skupiny Za záchranu Medeného hámra na meste BB
- Tvorba prvej *Mapy technických pamiatok Banskej Bystrice*
- Diskusia, výstava prác študentov STU a komentovaná prehliadka (Špania Dolina, Vysielač SNP, Medený hámor, Herritzov pivovar) pri príležitosti krstu mapy
- Výstava *Klíčenie industrializácie*

2020

- Rozšírenie iniciatívy za záchranu Medeného hámra

2021

- Inciovanie druhej pracovnej skupiny Za záchranu Medeného hámra na meste BB
- Založenie OZ ZA! Medený hámor
- Inciovanie a spoluorganizácia participatívneho procesu s verejnosťou na tvorbu zámeru pre budúce využitie areálu Medeného hámra
- Premietanie filmov *Cesty medi* na amfiteátri spojené s komentovanou prehliadkou Medeného hámra
- Podujatie *Nedeľa v Medenom hámri* s workshopom odlievania bronzových šperkov, komentovanou prehliadkou a koncertom
- Spolupráca s mestom Banská Bystrica pri tvorbe žiadostí o dotácie na zameranie objektov a potrebné výskumy

2022

- Brigáda na čistenie objektu dielni
- Zapojenie dobrovoľníčok do mapovania spomienok pamätníkov a bývalých pracovníkov Medeného hámra
- *Tri Nedele v Medenom hámri* s komenotvanými prehliadkami, koncertami, výstavou a diskusiami
- Sprostredkovanie stretnutí zástupcov ostravského industriálneho areálu Dolní Vítkovice a Moravskosliezskeho kraja so zástupcami mesta Banská Bystrica, Banskobystrického samosprávneho kraja a verejnosťou

www.zamedenyhamor.sk
facebook.com/zamedenyhamor

Vydalo: OZ ZA! Medený hámor, 2022
Pripravili: Lívia Gažová, Juraj Havlík
Konzultácie: Miroslav Lacko, Iveta Niňajová
Jazyková korektúra: Laura Klimová, Zuzana Bariaková
Grafický dizajn: Ondrej Gavalda
Náklad: 500 ks
Tlač: Koprint, s.r.o.
Realizované s finančnou podporou mesta Banská Bystrica.

MESTO BANSKÁ BYSTRICA
REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU

